

نگاهی به سرمایه گذاری مستقیم خارجی در قزاقستان

بانظرداشت مثبت به سرمایه گذاری مستقیم خارجی، عوامل مثبتی در راستای تقویت اقتصادی ملی کشورها بر آن مترتب خواهد بود. استفاده از این ظرفیت می تواند به افزایش تولید ناخالص داخلی، درآمدهای صادراتی، درآمدهای مالیاتی و اشتغال منجر شود. همچنین با استفاده از سرمایه مستقیم خارجی می تواند به طور بالقوه به ابتکارات، افزایش بهره‌وری، افزایش درآمدها و مشاغل باثبات در کشور میزبان منجر شود.

سرمایه گذاری مستقیم خارجی در آسیای مرکزی در قیاس با سایر مناطق دنیا بیشتر بر منابع اولیه و خام متمرکز بوده است. مثلاً بین سالهای ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۶ سرمایه مستقیم خارجی صرف شده در آسیای مرکزی ۱۸/۲ درصد کل مجموع آن بوده است. در حالی که این رقم در آفریقای شمالی ۲۶/۸ درصد، در آمریکای مرکزی ۳۶ درصد و در منطقه بالکان ۴۷/۲ درصد بوده است.

در سال ۲۰۱۷ اقتصاد قزاقستان که بزرگترین اقتصاد در میان کشورهای ۵ گانه این منطقه است، ۶۰ درصد مجموع تولید ناخالص داخلی، ۲۵ درصد جمعیت آسیای مرکزی را تشکیل می داد. در آن سال ۷۰ درصد سرمایه مستقیم خارجی ورودی به منطقه توسط این کشور جذب شد. ازبکستان ۱۶ درصد، ترکمنستان ۸ درصد و قرقیزستان و تاجیکستان هر کدام ۶ درصد سرمایه مستقیم خارجی را در آن سال جذب کردند.

به طور کلی عواملی همچون منابع طبیعی، بازارهای جدید برای بخش های غیرتجاری، ثبات سیاستهای اقتصادی کلان، حجم بزرگ بازار داخلی، نیروی کار ارزان، قابلیت بالقوه بخشهای اقتصادی و بهبود محیط کسب و کار مهمترین عوامل جذب سرمایه گذاران خارجی در کشورهای آسیای مرکزی به شمار می رود. رتبه قزاقستان در سال ۲۰۱۹ در زمینه فضای کسب و کار ۲۵ بوده است که از دلایل اصلی جذب بیشترین سرمایه در این منطقه توسط این کشور محسوب می شود. اما نکته منفی سرمایه مستقیم خارجی این است که با توجه به اینکه بخش اصلی سرمایه‌های آن به لحاظ اشتغال سرمایه محور است، تاثیر آن در بعد بکار گرفتن نیروی انسانی ناچیز بوده است.

در همین حال کیفیت سرمایه مستقیم خارجی هم مهم است. با اینکه جریان سرمایه مستقیم خارجی به قزاقستان به توسعه بخش انرژی و منابع طبیعی این کشور کمک کرده است، تاثیر مثبت آن در سایر بخش های اقتصاد قزاقستان محدود بوده است. مثلاً بخش کشاورزی و صنایع کاربر سرمایه مستقیم خارجی

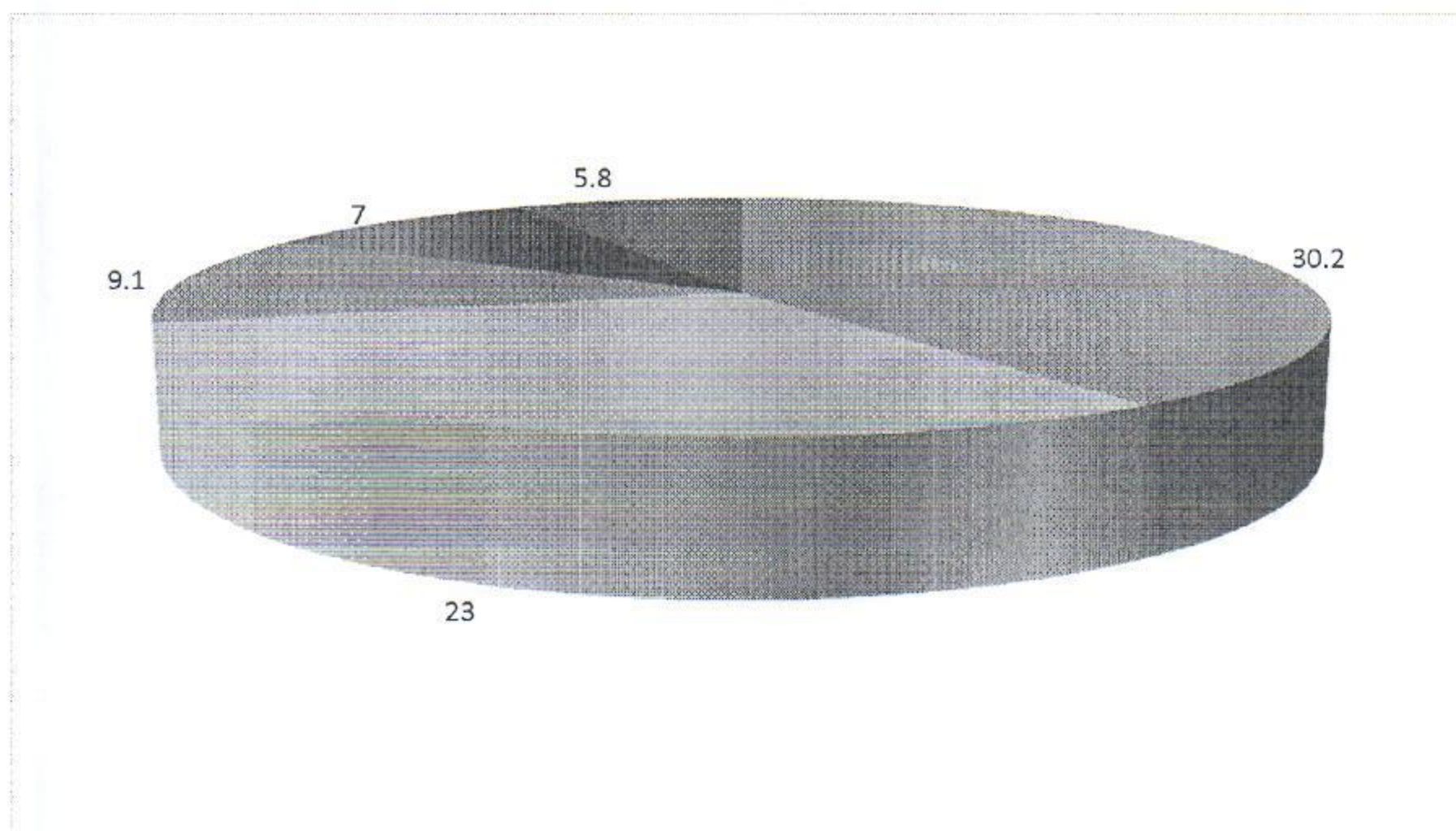
کمتری را دریافت کرده اند. میزان سرمایه مستقیم خارجی در بخش های غیرمواد خام و طبیعی در قزاقستان بین سالهای ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۶ ۲۸/۵ میلیارد دلار بوده است.

از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۸ مجموع سرمایه مستقیم خارجی در قزاقستان بالغ بر ۲۷۷ میلیارد دلار بوده است. در سال ۲۰۱۷ هلند، آمریکا، سوئیس، روسیه، چین، بلژیک و فرانسه بیشترین سرمایه ورودی خارجی به قزاقستان را داشته اند. این کشورها در مجموع نزدیک به ۸۰ درصد از مجموع سرمایه مستقیم خارجی در قزاقستان در سال مذکور را به خود اختصاص داده اند.

پنج کشوری که در سال ۲۰۱۹ بیشترین سرمایه گذاری مستقیم خارجی در قزاقستان را داشته اند به ترتیب هلند با ۷/۳ میلیارد (۳۰ درصد)، آمریکا با ۵/۵ میلیارد دلار (۲۳ درصد)، سوئیس با ۲/۲ میلیارد دلار (۹/۱ درصد)، چین با ۱/۷ میلیارد دلار (۷ درصد) و روسیه با ۱/۴ میلیارد دلار (۵/۸ درصد) از کل سرمایه گذاری مستقیم خارجی در قزاقستان را بوده اند.

نمودار ۵ کشور اول سرمایه گذار مستقیم خارجی در قزاقستان در سال ۲۰۱۹

(درصد از کل سرمایه گذاری)

براساس آمار منتشر شده از سوی کمیته آمار قزاقستان، در ۵ سال گذشته یعنی بین سالهای ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹ بیشترین سرمایه گذاری مستقیم خارجی در این کشور مربوط به اتحادیه اروپا بوده است. براساس آمار مزبور، سایر سرمایه گذاران عمده از آمریکا و تعدادی از کشورهای آسیایی بوده اند که علی القاعده چین در میان این کشورها قرار دارد اما در آمار منتشر شده زیر به طور مستقیم به این کشور اشاره نشده است.

دومین موضوع نحوه آغاز فعالیت تجاری است. که در چارچوب این موضوع، ثبت نام فرد در فهرست مالیاتی، ثبت به عنوان شخص حقوقی، افتتاح حساب بانکی، اخذ مجوز و انتخاب زمینه سرمایه گذاری مطرح خواهد بود.

سوال: روادید سرمایه گذاری به چه کسانی تعلق می گیرد؟

پاسخ: روادید سرمایه گذاری بهروسا و / یا معاونان رئیس و / یا روسای واحدهای اشخاص حقوقی مشغول فعالیت سرمایه گذاری در جمهوری قزاقستان و همچنین اعضای خانواده آنها تعلق می گیرد.

سوال: روادید تجاری شامل چه اشخاصی می شود؟

پاسخ: بنیانگذاران یا اعضای هیات مدیره شرکت های تجاری، اشخاصی که برای انجام مذاکرات تجاری یا انعقاد قرارداد به قزاقستان می آیند، نصب کنندگان، تعمیرکنندگان تجهیزات، ارائه کنندگان مشاوره تجاری یا ارائه کنندگان خدمات حسابرسی مشمول دریافت روادید تجاری اند.

سوال: روادید مهاجرت تجاری به چه کسانی تعلق می گیرد؟

پاسخ: اشخاصی که با هدف انجام فعالیت تجاری منطبق با قانون مهاجرت قزاقستان وارد این کشور می شوند می توانند روادید تجاری مهاجرتی دریافت کنند.

سوال: برای آغاز فعالیت تجاری چه اقداماتی را باید انجام داد؟

پاسخ: - ثبت به عنوان مالیات دهنده

- ثبت به عنوان یک شخص حقوقی

- افتتاح حساب بانکی

- اخذ مجوز فعالیت تجاری مورد نظر

سوال: چه میزان سرمایه گذاری برای اخذ روادید سرمایه گذاری لازم است:

پاسخ: هنوز میزان مبلغ مربوطه نهایی نشده است. اما از شواهد چنین برمی آید که مبلغی بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ هزار دلار آمریکا برای این منظور، مورد نظر دولت قزاقستان می باشد.

سوال: سرمایه گذاری در مناطق خاص چه ویژگی های دارد؟

- ویزاهای سرمایه گذار: برای روسا و / یا معاونان رئیس و / یا روسای واحدهای ساختاری اشخاص حقوقی مشغول فعالیت سرمایه گذاری در جمهوری قزاقستان ، و همچنین اعضای خانواده آنها.

۲. شرایط آغاز کسب و کار تجاری

- ثبت به عنوان مالیات دهندگان
  - ثبت به عنوان یک شخص حقوقی
  - افتتاح حساب بانکی
  - اخذ مجوز فعالیت تجاری
- از طریق درگاه www.elicense.kz می توان در حدود ۵۰۰ نوع فعالیت کارآفرینی در زمینه صنعت ، معماری و ساخت و ساز ، صادرات و واردات و سایر موارد را درخواست ارائه نمود.

۳. انتخاب زمینه سرمایه گذاری: صنعت، معماری و ساخت و ساز ، صادرات و واردات

حوزه های سرمایه گذاری

۱. مناطق ویژه اقتصادی- بخشی از قلمرو جمهوری قزاقستان که یک رژیم حقوقی ویژه با همه زیرساخت های لازم برای انجام فعالیت ها در فعالیت های اولویت دار.
  - مالیات بر درآمد شرکت صفر درصد
  - مالیات زمین صفر درصد
  - مالیات بر املاک صفر درصد
  - وجود زیرساخت مقرون به صرفه در بخش های مختلف
  - برای پروژه هایی که سرمایه گذاری آنها بیش از ۱ میلیون م.ر.پ است، جذب نیرو های خارجی بدون سهمیه و بدون مجوزهای کاری انجام می شود. (۱ م.ر.پ ۲۶۵۱ تنگه)

پرسش و پاسخ های مربوط به سرمایه گذاری در قزاقستان

سوال: برای سرمایه گذاری در قزاقستان چه نکاتی را باید در نظر گرفت:

پاسخ: اولین نکته ای که برای این منظور باید در نظر گرفته شود، نحوه ورود به این کشور و گرفتن روادید در دو قالب سرمایه گذار و تجارت است. هر کدام از این روادیدها شرایط و ویژگی های خاص خود را دارد و به افراد واجد شرایط که در قانون قزاقستان پیش بینی شده است، اعطاء می گردد.

جدول کشورها و مناطق سرمایه گذار در قزاقستان از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹

(میلیارد دلار)

۲۰۱۹*	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	
۸/۲	۱۳/۹	۹/۳	۱۰/۶	۸/۱	۹/۸	اتحادیه اروپا
۴/۲	۵/۳	۳/۷	۳/۴	۲/۸	۴/۲	آمریکا
۴/۴	۱/۶	۱/۳	۰/۹	۰/۶	۱/۸	اتحادیه اقتصادی اورسیا
۱/۱	۶/۳	۹/۳	۶/۳	۳/۹	۸/۱	سایر کشورها

*آمار سال ۲۰۱۹ مربوط به ۹ ماه است

در سال ۲۰۱۷ بخش نفت و گاز ۴۶ درصد، صنایع فلزی ۲۲ درصد و بخش تجاری ۱۵ درصد، به ترتیب بیشترین سرمایه مستقیم خارجی را جذب کرده بودند. به عبارت دیگر ۸۳ درصد از مجموع سرمایه خارجی توسط این سه بخش جذب شده است. این گرایش از ابتدای استقلال قزاقستان تاکنون همواره وجود داشته است.

به موجب آمار منتشر شده از سوی بانک مرکزی قزاقستان در هفته اول آوریل سال جاری، بخش معدن ۵۶/۳ درصد از کل سرمایه گذاری مستقیم خارجی را به خود اختصاص داده است. صنایع فلزی، تجارت، حمل و نقل و بیمه و خدمات مالی در رده های بعدی قرار داشتند.

طی سالهای ۲۰۱۶ تا پایان سال ۲۰۱۸ میزان جذب سرمایه مستقیم خارجی توسط قزاقستان به این شرح بوده است: ۸/۵ میلیارد دلار سال ۲۰۱۶، ۴/۷ میلیارد دلار سال ۲۰۱۷، ۳/۸ میلیارد دلار سال ۲۰۱۸ بوده است. برای سال ۲۰۱۹ از سوی دولت قزاقستان آمار های متفاوتی ارائه شده است. براساس یکی از آمارهای ارائه شده میزان سرمایه جذب شده از سوی قزاقستان در سال ۲۰۱۹ حدود ۲۵ میلیارد دلار بوده است.

سرمایه گذاری ایران در قزاقستان

ایران از بدو استقلال قزاقستان همواره رابطه خوبی با این کشور داشته است. با توجه به نیاز متقابل به محصولات دو طرف و نیز نظر به نیاز قزاقستان به مسیر ایران برای ترانزیت محصولات این کشور به کشورهای حاشیه جنوب خلیج فارس، انگیزه هایی برای سرمایه گذاری متقابل میان دو کشور وجود داشته است. در سالهای اخیر شرکت های ایرانی با حضور پررنگ تر در قزاقستان به سرمایه گذاری در حوزه صنایع دامی یا در زمین های کشاورزی قزاقستان پرداخته اند. هدف عمده این کار تامین نیازهای کشورمان به

شرایط سرمایه گذاری در قزاقستان

قزاقستان به عنوان بزرگترین اقتصاد در میان کشورهای آسیای مرکزی از بدو استقلال تلاش کرده است برای کمک به پیشرفت اقتصادی و رفاه مناطق مختلف کشور منابع قابل توجهی از سرمایه خارجی را جلب کند. با توجه به سیاست خارجی چندوجهی این کشور که حفظ و گسترش روابط با کلیه مناطق و بلوکها در الگوی رفتار قرار داده است این کشور توانسته است بیشترین میزان سرمایه مستقیم خارجی را در نزدیک به سه دهه گذشته جذب کند. به عنوان مثال براساس آمار موجود در سال ۲۰۱۷ بیش از دوسوم سرمایه مستقیم خارجی ورودی به منطقه آسیای مرکزی توسط این کشور جذب شد. ازبکستان ۱۶ درصد، ترکمنستان ۸ درصد و قرقیزستان و تاجیکستان هرکدام ۶ درصد سرمایه مستقیم خارجی را در آن سال جذب کردند. این در حالی است که قزاقستان توانست در آن سال ۷۰ درصد سرمایه مستقیم خارجی را جلب کند.

افزون بر عواملی همچون منابع طبیعی، بازارهای جدید برای بخش های غیرتجاری، ثبات سیاستهای اقتصادی کلان، حجم بزرگ بازار داخلی، نیروی کار ارزان، قابلیت بالقوه بخشهای اقتصادی و بهبود محیط کسب و کار مهمترین عوامل جذب سرمایه گذاران خارجی در قزاقستان به شمار می رود. رتبه این کشور در سال ۲۰۱۹ در زمینه فضای کسب و کار ۲۵ بوده است که از دلایل اصلی جذب بیشترین سرمایه در این منطقه توسط این کشور محسوب می شود. در زمینه سرمایه مستقیم خارجی نکته منفی این است که با توجه به اینکه بخش اصلی این نوع سرمایه به لحاظ اشتغال سرمایه محور است، تاثیر آن در بعد بکار گرفتن نیروی انسانی ناچیز بوده است.

در گزارش حاضر شرایط، مزایا و خصوصیات سرمایه گذاری در قزاقستان در دو قالب خبری و پرسش و پاسخ ارائه می شود. به طور کلی مجموع شرایطی که سرمایه گذاران برای سرمایه گذاری در این کشور باید مورد توجه قرار دهند در سه بخش روادید، مهیا کردن زمینه اقدام به کسب و کار تجاری و شناسایی زمینه های سرمایه گذاری خلاصه می شود. که در ادامه با تفصیل بیشتر به آنها پرداخته می شود.

۱. ورود به قزاقستان

سرمایه گذاران برای ورود به قلمرو جمهوری قزاقستان می توانند یکی از ویزاهای سرمایه گذار، تجارت، انتخاب کنند.

پاسخ: مناطق ویژه اقتصادی بخش هایی از خاک قزاقستان هستند که شرایط حقوقی خاصی بر آنها حاکم است. این مناطق همه زیرساختهای لازم برای انجام فعالیتهای اولویت دار مورد نظر دولت قزاقستان را دارا می باشند و تسهیلات مناسبی را در اختیار سرمایه گذاران قرار می دهند. در حال حاضر ۱۳ منطقه ویژه اقتصادی و ۲۴ منطقه ویژه صنعتی در قزاقستان فعال می باشند و در آنها هیچگونه مالیات و عوارضی از سرمایه گذاران دریافت نمی شود.

سوال: چه تسهیلاتی به سرمایه گذاران خارجی تعلق می گیرد؟

پاسخ: مالیات بر درآمد شرکت های خارجی صفر درصد است. به همین نحو بر زمین و املاکی که در اختیار سرمایه گذار خارجی قرار می گیرد، مالیاتی تعلق نمی گیرد. زیرساختهای مناطق اقتصادی ویژه برای فعالیت سرمایه گذاران مقرون به صرفه است. برای پروژه هایی که سرمایه گذاری در آنها بیش از یک میلیون م.ر.پ (هرم.ر.پ معادل ۲۶۵۱ تنگه) باشد، جذب نیروهای خارجی در این پروژه ها بدون محدودیت و بدون نیاز به مجوزهای کاری انجام می شود.

سوال: جذابیتهای سرمایه گذاری در قزاقستان چیست؟

پاسخ: این کشور با واقع شدن در میانه آسیا و اروپا از موقعیت جغرافیایی خوبی برخوردار است. دو قاره یار شده بزرگترین بازارهای جهانی ابه شمار می روند، بنابراین به لحاظ ترانزیت این کشور شرایط مطلوبی دارد.

سوال: قزاقستان برای ایجاد انگیزه های بیشتر برای سرمایه گذاران خارجی چه اقداماتی کرده است؟

پاسخ: براساس راهبرد جدید دولت قزاقستان، امور مربوط به جذب سرمایه خارجی منظم تر شده است. براین مبنا از دسامبر ۲۰۱۸ امور اجرایی مربوط به جذب سرمایه خارجی به وزارت امور خارجه این کشور منتقل شده است. در همین حال سیاستگذاری در این زمینه در اختیار وزارت اقتصاد ملی قزاقستان قرار دارد.

برای اطلاعات بیشتر به تارنمای <https://invest.gov.kz> مراجعه فرمایید.

محصولات دامی و کشاورزی قزاقستان بوده است. در طرف مقابل قزاقستان به منظور استفاده بهینه از قابلیت‌های ترانزیت ایران، علاقمندی‌هایی برای ساخت و توسعه تاسیسات بندری در شمال و جنوب کشور در مناطق اینچہ برون و بندرعباس از خود نشان داده است. گرچه ارزش میزان سرمایه گذاری متقابل میان ایران و قزاقستان در قیاس با سایر شرکای تجاری قزاقستان زیاد نبوده است، علایق و نیازهای متقابل میان دوطرف زمینه را برای اقدام بیشتر در این زمینه فراهم کرده است و انتظار این است که در سالهای آینده شاهد گسترش همکاری‌ها در این زمینه مهم باشیم.

ملاحظات:

- قزاقستان اخیراً مدعی شده است آمار سرمایه مستقیم جذب شده در این کشور از بدو استقلال تاکنون ۳۵۰ میلیارد دلار بوده است.

با وجود موارد مثبتی که درباره جذب سرمایه مستقیم خارجی توسط قزاقستان در گزارش حاضر بیان شد، عواملی منفی هم وجود دارد که نقشی بازدارنده برای جذب سرمایه خارجی دارد. یکی از عواملی که انگیزه سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای آسیای مرکزی از جمله قزاقستان را کاهش می دهد، سهم زیاد دولت در اقتصاد و فساد می باشد. کاهش کیفیت دارایی های بانکها هم می تواند به کاهش انگیزه سرمایه گذاری خارجی کمک کند. مورد اخیر حداقل درباره ۵۰ درصد از بانکهای قزاقستان صدق می کند.

- براساس بررسی انجام شده از سوی یکی از موسسات به نام "مکروترند" مجموع سرمایه مستقیم خارجی جذب شده از سوی قزاقستان از سال ۱۹۹۲ تا پایان سال ۲۰۱۸، به حدود ۱۵۵ میلیارد دلار بالغ می گردد. این در واقع کمتر از نیمی از آماری است که عموماً توسط مقامهای دولت قزاقستان در سالهای اخیر عنوان شده است. شاید یکی از دلایل اختلاف در آمار اعلام شده از سوی دولت قزاقستان درباره سرمایه مستقیم خارجی با آمار برخی موسسات پژوهشی بین المللی، تفاوت در نوع منابع مالی است که سرمایه در قالب آنها جذب شده است.